

Верховний
Суд

Конвенція про застосування принципів права на організацію і на ведення колективних переговорів № 98

Олена БІЛОКОНЬ

Суддя КЦС у складі Верховного Суду, к.ю.н.

Україна ратифікувала Конвенцію № 98 у 1956 році

- 01 липня 1949 року МОП прийняла Конвенцію № 98.
- Ратифікована 14 вересня 1956 року (у рамках правонаступництва міжнародних зобов'язань), є обов'язковою для України.
- Ратифікована 168 державами - членами

Значення Конвенції № 98

Адміністративна Рада МОП визначила вісім основних Конвенцій .

Серед них - Конвенція № 87 «Про свободу асоціацій та захист права на організацію» та Конвенція 98, які фактично доповнюють одна одну.

- Захищає права працівників
- Запобігає трудовим конфліктам
- Сприяє соціальному діалогу
- Є частиною міжнародних стандартів прав людини
- Сприяє формуванню стійкого ринку праці

Мета Конвенції № 98

Забезпечення належного захисту проти будь-яких дискримінаційних дій за профспілковою ознакою у сфері працевлаштування

Захист права на організацію і сприяння добровільним колективним переговорам

Забезпечення права на взаємне невтручання між організаціями працівників і роботодавців (ні– «жовтим» профспілкам)

Сфера застосування Конвенції № 98

Усі працівники, усі роботодавці та їхні організації незалежно від форм власності

- Її дія не поширюється на державних службовців, які здійснюють владні повноваження від імені держави;
- Певне застереження щодо застосування її положень до збройних сил і поліції;

Захист проти дискримінації за профспілковою ознакою

- це захист проти будь-яких **дискримінаційних дій за профспілковою ознакою** (на підставі членства у профспілці чи участі в профспілковій діяльності – під час прийняття на роботу, в період трудових відносин або при їх припиненні);
- заборона обумовлювати працевлаштування працівника вимогою не вступати до профспілки або відмовитися від членства в профспілці;
- звільнення або інші дії, що мають негативні наслідки, з огляду на членство в профспілці чи участь у профспілковій діяльності

Прояви дискримінації: переведення, переміщення, пониження в посаді, не відновлення трудових договорів, позбавлення пільг чи інші обмеження

Захист проти дискримінації за профспілковою ознакою (продовження)

- Наявність спеціальних правових положень, які забороняють дискримінаційні дії за профспілковою ознакою
- Доступ до ефективних і швидких процедур для забезпечення практичного застосування таких положень
- Перекладення тягара доведення наявності законної підстави
- Ефективні та достатньо стримувальні санкції

Конвенція МОП № 98

Стаття 1

1. Трудівники мають належний захист проти будь-яких дискримінаційних дій, спрямованих на обмеження свободи об'єднання в галузі праці.

Такий захист застосовується особливо щодо дій, метою яких є:

- а) підпорядкувати прийняття трудівника чи збереження ним роботи умові, що він не вступає або вийшов з профспілки;
- б) звільняти чи в будь-який інший спосіб завдавати шкоди трудівникові на тій підставі, що він є членом профспілки і бере участь у профспілковій діяльності

Українське законодавство

Стаття 5 ЗУ «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»

Заборона дискримінації за ознаками належності до профспілок

Забороняється будь-яке обмеження прав чи встановлення переваг при укладанні, зміні або припиненні трудового договору у зв'язку з належністю чи неналежністю до профспілок чи певної профспілки, вступом до неї або виходом з неї

Акти втручання у діяльність організацій працівників чи працедавців

Згідно з положеннями статті 2 Конвенції актами у втручання у діяльність організацій працівників і працедавців є:

- дії, спрямовані на створення організацій працівників під контролем роботодавців чи їхніх організацій
- дії, спрямовані на підтримку організацій працівників фінансовими чи іншими засобами **з метою підпорядкування їх контролю роботодавців чи їхніх організацій**

- Інші акти втручання

Захист від актів втручання (продовження)

- Наявність спеціальних правових положень, які забороняють акти втручання
- Доступ до ефективних і швидких процедур для забезпечення практичного застосування таких положень
- Ефективні та достатньо стримувальні санкції

Конвенція МОП № 98

Стаття 2

1. Організації трудівників і підприємців мають належний захист проти будь-яких актів втручання з боку одні одних чи з боку їхніх агентів або членів у створення й діяльність організацій та керування ними.

Національне законодавство

Стаття 12 Закону України

«Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»

Незалежність профспілок

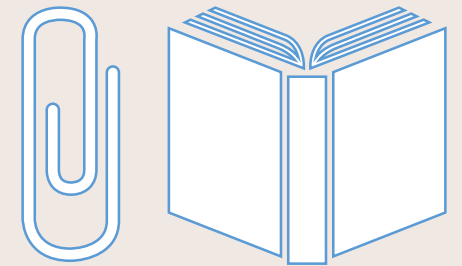
Забороняється втручання державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, роботодавців, їх об'єднань у статутну діяльність профспілок, їх організації та об'єднань.

КОНВЕНЦІЯ № 98 ЗАХИЩАЄ ФУНДАМЕНТАЛЬНЕ ПРАВО НА ВЕДЕННЯ КОЛЕКТИВНИХ ПЕРЕГОВОРІВ

Колективні переговори — надзвичайно важливий механізм урегулювання трудових правовідносин, який стосується побудови конструктивного діалогу та досягнення соціального партнерства між працівником та роботодавцем — призводять до укладення колективного договору.

Конвенція № 98 закріпила на міжнародному рівні важливість ведення колективних переговорів на добровільних засадах задля урегулювання умов праці за допомогою укладення колективних договорів.

Конвенція №98 — правовий стандарт, який гарантує працівникам можливість об'єднуватися без страху переслідування та переговори про кращі умови праці. Вона стала фундаментом для багатьох національних систем трудового права.

Конвенція МОП № 98

Стаття 4

Там, де це потрібно, вживають заходів, що відповідають умовам країни, з метою заохочення й сприяння повному розвитку й використанню процедури ведення переговорів на добровільних засадах між підприємцями чи організаціями підприємців, з одного боку, та організаціями трудівників, з другого боку, з метою регулювання умов праці шляхом укладення колективних договорів.

Національне законодавство

Стаття 20 ЗУ «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності»

Право профспілок, їх об'єднань на ведення колективних переговорів та укладання колективних договорів і угод

Стаття 4 ЗУ «Про колективні договори і угоди»

Право на ведення переговорів і укладання колективних договорів, угод

Глава II КЗпП України Колективний договір

Положення Конвенції № 98 vs сучасний український контекст

- Закон № 2136-IX від 15.03.2022 – дозволив роботодавцю звільняти працівників без попередньої згоди профспілки у випадках скорочення штату або ліквідації підприємства, спростив процедуру зміни істотних умов праці, тимчасово обмежив окремі трудові гарантії;
- Закон № 2352-IX від 01.07.2022 – деталізував механізм призупинення дії трудового договору та обмеження впливу профспілок на кадрові рішення;
- Постанова ВС від 20 травня 2025 року, справа № 332/3921/2 (правомірність звільнення без погодження з профспілкою);
- Постанова ВС від 09 липня 2025 року, справа № 463/4373/23 (обов'язкова згода профспілки для звільнення працівників, обраних до профспілкових органів).

Інструменти Конвенції 98

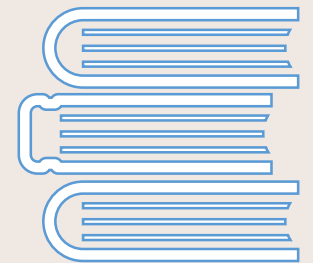
- Там, де це потрібно , створюється апарат, що відповідає умовам країни, з метою забезпечення поважання права на організацію, як воно визначено у попередніх статтях (стаття 3 Конвенції)

Виконання Конвенції забезпечується системою нагляду :

регулярний нагляд (країна, що ратифікувала Конвенцію, регулярно звітує про заходи , вжиті з метою її застосування, звіт оцінює Комітет експертів із застосування Конвенцій та рекомендацій)

Звіт України:

Особлива процедура (для країн, що не ратифікували Конвенцію, можуть подати скаргу національні організації працівників або роботодавців в Комітет зі свободи об'єднань).

Практика ЄСПЛ і Конвенція МОП № 98

- **Demir and Baykara v. Turkey** [ВП], № 34503/97, 12.11.2008
Суд визнав право на укладення колективних договорів як складову свободи об'єднання (ст. 11 ЄКПЛ). Суд послався на Конвенцію МОП № 98 як міжнародний стандарт.
- **Enerji Yapı-Yol Sen v. Turkey**, № 68959/01, 21.04.2009
Підтверджено право на страйк державних службовців. Конвенція МОП № 98 використана для обґрунтування змісту статті 11 ЄКПЛ.
- **Sindicatul „Păstorul cel Bun” v. Romania** [ВП], № 2330/09, 09.07.2013
Відмова священикам створити профспілку. ЄСПЛ визнав обмеження пропорційним, але підтвердив значення Конвенції МОП № 98.
- **National Union of Rail, Maritime and Transport Workers v. the UK**, № 31045/10, 08.04.2014
Розгляд обмежень на вторинні страйки. Суд врахував Конвенцію МОП № 98 як частину «європейського та міжнародного консенсусу» щодо трудових прав.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!